

מראי מקומות - פסחים מג:

בפסחים (שם) הענין של היתר מצטרף לאיסור הוא, שפחות מכזית אינה אכילה, ועל ידי צירוף עם ההיתר שהם ביחד כזית, חל שם אכילה על כל הדבר, וממילא חייב על חלק האיסור שבו, שכבר יש על כולו שם אכילה, ולפי זה אינו חייב אלא על חלק האיסור שבו. והחולק על היתר מצטרף לאיסור סובר שצריך שבאיסור עצמו יהיה שיעור אכילה. אבל לדעת הסוברים שצריך תערובת הוא משום שלדעתם ההיתר עצמו נהפך לאיסור, וכלשון הרמב"ן שם "שההיתר עצמו נעשה איסור". וענין זה שההיתר עצמו מתהפך לאיסור לא שייך אלא כשהן בתערובת, ולא כשההיתר עומד בפני עצמו.

ה. זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו הקשה הקרן אורה (נזיר לו), לפי שיטת רש"י שהיתר מצטרף לאיסור אפילו בלא תערובת, בשלמא באכילה י"ל שכיון שאוכל ההיתר והאיסור ביחד, הכל חשוב כאכילה אחת. אבל לענין הקטרה, מדוע יועיל צירופם אם אינם מעורבים. וכתב שבזה שמקטירן בבת אחת חשוב כהקטרה אחת, אע"ג שכל אחד ניכר לעצמו.

ובחי' הגרי"ז (נזיר שם) הקשה שדבר שאינו ראוי להקטרה אין בו שם הקטרה כלל והרי זה כשריפה בעלמא, וכיצד שייך בזה צירוף. וכתב שיתכן שמדובר במצת מנחה, שהוא דבר הראוי להקטרה. עוד תירץ, שבחידוש התורה שהיתר מצטרף לאיסור באיסור הקטרת שאור, נתחדש גם שההיתר עצמו נעשה כחלק מהאיסור וחל על הכל שם הקטרה, ואינו כמו היתר מצטרף לאיסור באיסורי אכילה, דשם ההיתר נשאר בעצם היתר, ואינו נאסר.

ו. אי הכי לענין חמץ בפסח נמי כתב המהר"ם חלאוה שחמץ בפסח לאו דוקא אלא הוא הדין לשאר איסורים שבתורה שכתוב בהם 'כל', ונקטו חמץ בפסח משום שבזה עסקו. אולם המאירי כתב, שבכל המקומות האחרים אין ה"כל" מיותר, לפי שבאו לכלול הרבה מינים, ורק ה"כל" האמור בחמץ שאין צריך לכלול מינים אחרים חלוקים, שהרי חמץ לאכילה ושאר להקטרה אחד הוא לכך נקטו דוקא חמץ בפסח. ואף שאיסור חמץ כולל כל חמשת מיני דגן, כתב המאירי שמכיון שאין מקום לפקפק בחימוצו של אחד יותר מחבירו, שוב הי' כלל מיותר.

א. ורבנן דלית להו עירוב כל לא דרשי ביאר המהר"ם חלאוה, שאף דבכל הש"ס דורשים 'כל' לרבות, זהו דוקא לרבות דברים הנדרשים מן הכתוב, אבל לרבות דבר חדש שאינו במשמעות הכתוב, זו לא שמענו.

ב. כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר בביאור החילוק בין היתר מצטרף לאיסור לדין טעם כעיקר כתב הרמב"ן (מלחמות ה' יג: בדפי הר"ף), שדין טעם כעיקר הוא שבכל נותן טעם שאין בו ממש, כגון בשר בחלב, או גיעולי נכרים, או טיפת יין אסור שנפלה לקדרה, אפילו אם אין כאן שום ממשות של איסור, אבל האיסור נותן בהיתר טעם גדול, הרי זה כאילו נתערב בו כזית של ממש בתוך כדי אכילה. אבל דין היתר מצטרף לאיסור הוא, שכשנתערבו ממשן של היתר ואיסור, בין באוכלין ובין במשקין, ואוכל משניהם כזית, ההיתר עצמו נעשה איסור ולוקין עליו. וכתב, שנמצא שיש מקומות שיש בהם טעם כעיקר ואין שייך היתר מצטרף לאיסור, ויש מקומות ששייך בהם היתר מצטרף לאיסור ולא טעם כעיקר, ויש מקומות ששניהם באים, ע"ש. ובשו"ת הרשב"א (א' ת"מ) כתב בביאור דברי הרמב"ן, שבטעם כעיקר צריך שיהיה "טעם גמור", ומשמע שגם בדין היתר מצטרף לאיסור צריך שיהיה עכ"פ איזה טעם קלוש.

ג. בענין היתר מצטרף לאיסור נחלקו הראשונים בדין היתר מצטרף לאיסור, האם יש שיעור באיסור כדי שיצטרף גם ההיתר לאיסור או לא. דעת המהר"ם חלאוה, שבין אם האיסור חצי זית בין פחות מכך, כל שהוא נותן טעם במה שאוכל, הרי זה מצטרף וחשוב אכל כזית מן האיסור, והביא את דעת הראב"ד שצריך שיהיה בדוקא חצי איסור וחצי היתר. וכן כתב המאירי שאף האומר היתר מצטרף לאיסור, דוקא בשאין שם רוב היתר, אלא חצי זית איסור וחצי זית היתר, וכל שכן רוב זית איסור ומיעוטו היתר. אבל כל שרובו היתר לא.

ד. במחלוקת רש"י ותוס' בהיתר מצטרף לאיסור דעת רש"י (ד"ה אף שאור) שמדובר באינם מעורבין זה בזה, אלא כל אחד ניכר בפני עצמו. אולם התוס' הרבו להקשות עליו, ולדעתם מדובר בתערובת. ובקהלות יעקב (נזיר סי' ט') ביאר את מחלוקתם, שלדעת רש"י (וכן סובר הבעל המאור